

Besluit over positie homeopathie binnen de diergeneeskunde aanstaande

Alternatieve behandelwijzen ook in de diergeneeskunde ter discussie

J.T. Lumeij

Mede naar aanleiding van het feit dat de Vereniging tegen de Kwakzalverij de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) in 2003 heeft genomineerd voor de Mr. Kackadorisprijs vanwege het bestaan van een groep homeopathisch werkende dierenartsen binnen de KNMvD, heeft deze beroepsvereniging voor dierenartsen op 12 januari j.l. een wetenschappelijke bijeenkomst georganiseerd. Deze bijeenkomst, met als thema de wetenschappelijke basis van de homeopathie, zou als basis moeten dienen voor een besluit over het al dan niet handhaven van de Groep homeopathisch werkende dierenartsen.

De conclusies met betrekking tot de wetenschappelijke onderbouwing van de homeopathie waren duidelijk. Schütte van de *Karl und Veronica Carstens Stiftung* heeft laten zien dat het onderzoek naar veterinaire homeopathie van slechte kwaliteit is en geen conclusies toelaat over de effectiviteit (hoewel hij zelf een andere overtuiging had). De hooggeleerden Knipschild (Geneeskunde, Maastricht) en van Sluis (Diergeneeskunde, Utrecht) lieten duidelijk zien dat er geen bewijs is voor effectiviteit van homeopathie in de humane geneeskunde. Baars van het Louis Bolk Instituut te Driebergen probeerde met veel omhaal een paradigmawisseling voor te stellen teneinde de *niet aangetoonde effectiviteit* van homeopathie te verklaren. Zoals eerder reeds door Renckens gesteld was opnieuw duidelijk dat de wetenschappelijke analyse voor de reguliere geneeskunde een pijnbank was, maar voor de homeopathie een brandstapel.

Kort daarna, op 14 januari, hebben de alternatieve dierenartsen via de achterdeur van de diergeneeskundige studenten een middag gehouden over alternatieve diergeneeskunde op de Faculteit der Diergeneeskunde. Toen de decaan hier lucht van kreeg heeft hij de geplande demonstratie acupunctuur bij het paard direct verboden, en mede naar aanleiding van de discussie over deze materie in het afgelopen jaar aan alle hoogleraren, studentenverenigingen en disputen van de Faculteit der Diergeneeskunde het facultair standpunt over alternatieve behandelwijzen kenbaar gemaakt. De decaan stelt dat alternatieve behandelwijzen uitgaan

van een ander paradigma dan het natuurwetenschappelijk paradigma van de biomedische wetenschappen en derhalve niet voldoen aan de basiseis voor de leerstof die onderwezen wordt aan de faculteit. Daar dierenartsen in de latere beroepsuitoefening wel worden geconfronteerd met alternatieve behandelwijzen is wel onderwijs over, maar niet in, de alternatieve behandelwijzen opgenomen in het veterinaire curriculum. Om deze reden stelt de faculteit de ruimten ook niet aan derden beschikbaar om scholing te geven in alternatieve behandelwijzen. Expliciet werd hierbij de Groep homeopathisch werkende dierenartsen van de KNMvD genoemd.

Op de homeopathiedag bij de KNMvD werd het gevaar van de mythevorming omtrent alternatieve behandelwijzen geïllustreerd aan de hand van de affaire Millecam en werd gesteld dat deze affaire slechts een illustratie is van een structureel probleem, daar inmiddels wetenschappelijk is aangetoond dat het gebruik van alternatieve behandelwijzen (waaronder 70% homeopathie) leidt tot een significant uitstel van het bezoek aan een reguliere arts door vrouwen met borstkanker (Odds ratio 5,6; 95% BI 2,3-13,3) en een significante verslechtering van het ziekteproces.¹

Inmiddels is het door Kingma (Inspecteur Generaal voor de Volksgezondheid) geïnitieerde rapport naar aanleiding van de affaire Millecam verschenen. Minister Hoogervorst van Volksgezondheid heeft hier al op gereageerd met de opmerking: "Hoe bestaat het dat huisartsen die jarenlang een wetenschappelijke

opleiding hebben gevolgd, zich serieus bezighouden met homeopathie. Terwijl iedereen weet dat je mensen dan gewoon water voorschrijft." De KNMG pleit ook voor een meer stringente regelgeving .

In tegenstelling tot in de humane geneeskunde waar de Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (BIG) momenteel kwakzalvers vrij spel biedt, is de diagnostiek en behandeling van dierziekten op grond van de Wet op de Uitoefening van de Diergeneeskunde (WUD) voorbehouden aan dierenartsen. Dat hierdoor kwakzalverij door niet dierenartsen zou kunnen worden voorkomen, is onjuist. Sinds 2003 bestaan er vele op HBO-niveau opgeleide diernatuurgenezers die illegaal diagnostiek en behandeling van dierziekten bij het uitoefenen van hun beroep toepassen. Het concept van de diergeneeskundige anarchie, waarin iedereen die de diergeneeskunde wil uitoefenen zijn gang kan gaan en de markt maar moet beslissen, is een situatie die door de WUD ver achter ons zou moeten liggen, maar gezien het grote aantal diernatuurgenezers dat jaarlijks wordt afgeleverd, is dat momenteel niet het geval. De *Chief Veterinary Officer*, die volgens de WUD bevoegd is tot ingrijpen, zou hier een eind aan kunnen en moeten maken. Daarnaast bestaan er binnen de KNMvD dierenartsen die alternatieve behandelwijzen toepassen. De Vereniging tegen de Kwakzalverij vindt deze vorm van kwakzalverij het meest kwalijk, daar dierenartsen op deze manier misbruik maken van het gezag dat het beroep uitstraalt. Zo is er bovengenoemde Groep homeopathisch werkende dierenartsen en vermeldt het jaarboek van de KNMvD ook een lijst te consulteren veterinaire acupuncturisten. Ook zijn er andere vormen van kwakzalverij binnen de diergeneeskunde bekend, zoals de momenteel ook in de humane sector ter discussie staande door Sikesz e.a. gepropageerde orthomanuele behandelwijze.

De door alternatieve dierenartsen vaak geuite wens om de alternatieve diergeneeskunde binnen de beroepsgroep te regelen met gedragsregels, opleidingen en certificering is een farce. De KNMvD mag nooit meewerken aan het oppoetsen van de veterinaire kwakzalverspraktijken op die manier, daar deze vorm van legitimering van onbewezen behandelmethoden een bijdrage is aan de mythevorming rond de effectiviteit van deze behandelwijzen.

De beroepsgroep heeft een grote mate van autonomie waar het gaat om regulering van de veterinaire beroepsuitoefening. Als dit vertrou-

wen wordt geschonden, zal de samenleving niet schuwen om in te grijpen. Een goed voorbeeld is het ontstaan van de huidige Diergeneesmiddelenwet, die mede het gevolg is van onverantwoord gebruik van bepaalde geneesmiddelen ten behoeve van (productie)dieren. Als de veterinaire professie een grote mate van zelfregulering wil blijven behouden, moeten dierenartsen in de beroepsuitoefening voldoen aan het maatschappelijke verwachtingspatroon dat zij zich in hun beroepsuitoefening laten sturen door de wetenschap. De effectiviteit van behandelwijzen moet zijn aangetoond en bij afwezigheid van bewezen effectiviteit moet de hypothetische effectiviteit in ieder geval plausibel zijn: passend binnen het geheel van de bestaande kennis. Als dierenartsen het principe van gecontroleerde studies verlaten en onbewezen, niet plausibele, behandelmethoden toepassen, handelen zij daarmee in strijd met hun verantwoordelijkheid jegens de professie, daar een dergelijke handelwijze de speciale status van dierenartsen in de maatschappij erodeert. Als deze standaard wordt verlaten dan zijn er ook geen rationale gronden meer om allerlei andere alternatieve behandelwijzen uit te sluiten. De meeste dierenartsen die alternatieve behandelmethoden toepassen realiseren zich kennelijk niet dat diergeneeskundige anarchie het logische gevolg is van het kritiekloos toepassen van onbewezen behandelmethoden. Het verlaagt de diergeneeskunde tot slechts een van de vele stemmen in de huidige kakofonie van kwakzalvers. Het zal ook onvermijdelijk leiden tot een verlies van kwaliteitscontrole in de diergeneeskunde.² Zelfs cliënten die vragen om alternatieve behandelmethoden zullen uiteindelijk overtuigd kunnen worden door de kracht van het argument dat zij de op wetenschap gebaseerde diergeneeskunde niet in vrije competitie willen zien gaan met elke bedenkbare vorm van alternatieve behandeling van hun huisdieren. In de humane geneeskunde zien we dat het rapport over de affaire Millecam heeft gezorgd voor een herbezinning en wellicht zal zorgen voor een aanpassing van de Wet BIG, waardoor de diagnostiek en behandeling van ziekten weer bij de arts komt te liggen. Dit mag er natuurlijk niet toe leiden dat artsen alternatieve behandelwijzen zouden mogen toepassen. Zij moeten zich laten leiden door evidence based medicine.

Een belangrijke overweging bij het toepassen van onbewezen behandelmethoden is het effect op de gezondheid en het welzijn van het dier, het primaire doel van de veterinaire beroepsuitoefening. Het is de plicht van de dierenarts

om de eigenaar te wijzen op het verschil tussen bewezen en onbewezen behandelmethoden en het beste middel voor te schrijven voor het dier in kwestie.³ In gevallen waar de reguliere diergeneeskunde geen behandelmethoden meer heeft, moet de dierenarts alternatieve behandelmethoden afraden. Onbewezen behandelmethoden schaden altijd: door valse hoop, onnodige kosten, uitstellen of niet toepassen van effectieve behandelmethoden, door bijwerkingen van de alternatieve behandeling, of een combinatie daarvan. Het veterinaire tuchtcollege heeft onlangs nog een dierenarts homeopaat/acupuncturist veroordeeld naar aanleiding van het feit dat deze een paard met een peesontsteking met een niet geregistreerd homeopathisch middel had ingespoten en het dier op de plek van inspuiting een abces ontwikkelde dat leidde tot onherstelbare peesbeschadiging en euthanasie van het dier.⁴ Hiermee wordt de vaak geclaimde afwezigheid van bijwerkingen van homeopathische middelen onderuit gehaald. Soms wordt wel gesteld dat een homeopathische behandeling een placebo-effect kan hebben. Afgezien van de vraag in hoeverre placebo-effecten in de diergeneeskunde van enige betekenis zijn, valt op het argument dat in een klinische omgeving van een behandeling een placebo-effect uit kan gaan wetenschappelijk veel af te dingen.⁵ Uit een analyse van *clinical trials* waarbij placebo werd vergeleken met geen behandeling bleek het effect van placebo in de humane geneeskunde marginaal te zijn. De auteurs concluderen dat de enige verantwoorde toepassing van placebo's ligt bij het wetenschappelijk onderzoeken van effecten van behandelmethoden.

Op een begripvolle, maar kritische wijze moet de dierenarts in contact blijven met de eigenaar van een uitbehandeld dier, die uiteindelijk de beslissing neemt over het lot van het dier, al was het maar om de eigenaar uit de handen te houden van de minder scrupuleuze collega's en andere kwakzalvers. Als een dierenarts is overtuigd van de veiligheid en de effectiviteit van een nieuwe maar vooralsnog onbewezen doch volgens huidige wetenschappelijke inzichten plausibele en ogenschijnlijk veilige behandelmethode, dan kan onder voorwaarden van *informed consent* (schriftelijke toestemming van de eigenaar na voorlichting over verwachte effecten en risico's) het middel worden toegepast. Bij het verkrijgen van bemoedigende resultaten moet de dierenarts zich de beperkingen realiseren van de beperkte persoonlijke klinische ervaring en alles in het werk zetten om de behandeling om een goede wetenschappelijke manier geëvalueerd te krijgen.

Er is dus slechts één, op wetenschap gebaseerde, diergeneeskunde. Slechts in uitzonderingsgevallen kan worden afgeweken van *evidence based medicine*, waarbij geen geldelijk gewin mag worden nagestreefd en de nodige ingetogenheid aan de dag moet worden gelegd. Het adverteren met homeopathie, acupunctuur, acupressuur, orthomanele diergeneeskunde, chiropraxie, Bach-bloesem therapie, fytotherapie, magneetveldtherapie, diernatuurgeneeskunde en meer van dit soort onbewezen behandelmethoden past zeker niet in deze gedragscode. Het zou de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde sieren als de (gedrags) Code voor de Dierenarts in de geest van bovenstaande overwegingen op korte termijn zou worden gespecificeerd en de KNMvD de houding ten opzichte van onbewezen behandelmethoden zou wijzigen. ●

- 1 Malik IA, Gopalan S. Use of CAM results in delay in seeking medical advice for breast cancer. *Eur J Epidemiol.* 2003;18(8):817-22
- 2 Het voornemen van het Veterinaire Kwaliteits Orgaan (VKO) om nascholingspunten te verstrekken voor de door de DSK georganiseerde dag over alternatieve behandelwijzen in de diergeneeskunde op 14 januari j.l. is hier een schijnend voorbeeld van.
- 3 En goed voorbeeld van een conflictsituatie die kan ontstaan is in de biologische landbouw. In Zweden is homeopathie in de biologische landbouw wettelijk toegestaan, maar het is dierenartsen verboden om homeopathie toe te passen.
- 4 Iara Boissevain Alternatieve slordigheid. *Tijdschrift voor Diergeneeskunde*, deel 129, Februari 2004, 114.
- 5 Hrobjartsson A, Gotzsche TC. Is the placebo powerless? An analysis of clinical trials comparing placebo with no treatment. *New England Journal of Medicine* 2001; 344(21): 1594-1602.